

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ซึ่งกฎหมายห้ามผู้ที่มีฐานะเป็นจำเลยเป็นพยานฝ่ายโจทก์ แต่ไม่ห้ามผู้ที่ร่วมกระทำความผิดกับจำเลย ที่ยังไม่ได้ถูกฟ้องร่วมกับจำเลย และผู้ที่ถูกฟ้องก่อนจำเลยซึ่งศาลได้พิพากษาไปก่อนแล้ว กรณีดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อตัวจำเลย เพราะบุคคลเหล่านั้นอาจจะมาให้การที่เป็นประโยชน์ต่อจำเลย¹

การที่โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานเป็นการไม่ยุติธรรมกับตัวจำเลย เนื่องจากจำเลยจะมาให้การปรักปรำตนเอง ย่อมกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เหตุผลที่ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานยันตัวจำเลยเองนั้น ก็เพราะบุคคลมีสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ปรักปรำตนเอง (nemo tenetur prodere seipsum) อีกทั้งในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงไม่ยุติธรรมที่จะยอมให้โจทก์อาศัยประโยชน์จากตัวจำเลยมาลงโทษจำเลยคนนั่นเอง ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลไม่ควรถูกบังคับให้กระทำการอันเป็นผลร้ายแก่ตนเอง” ตามหลักกฎหมาย มาตรา 232 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรวมถึงการห้ามทั้งการที่โจทก์อ้างจำเลยคนหนึ่งเพื่อยืนยันเอาผิดกับจำเลยอีกคนหนึ่งในคดีนั้นด้วย เหตุผลที่ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยคนหนึ่งมาเป็นพยานเพื่อยืนยันเอาผิดกับจำเลยอีกคนหนึ่ง ก็เพราะว่า คำของจำเลยนั้นยากที่จะเชื่อได้ว่าเป็นความจริง เพราะจำเลยแต่ละคนตกอยู่ในอิทธิพลของ

¹ ไพจิตร บุญญพันธุ์, “โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 4, ปีที่ 9, น.1-2 (2520.2521).

ความกลัวและความหวัง (influence of fear or hope)² คือ จำเลยมีความกลัวว่าถ้าตนให้การไปตามความจริงที่เกิดขึ้นในความผิดที่ตนมีส่วนร่วมด้วย ตนจะต้องได้รับโทษ และอยู่ในอิทธิพลของความหวัง คือ จำเลยหวังว่าถ้าตนให้การที่เป็นเท็จ หรือถ้าตนให้การซัดทอดว่าคนอื่นทำผิดก็อาจทำให้ตนเองได้รับโทษน้อยลงหรือพ้นโทษได้ ฉะนั้นแล้วผู้ที่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วยกันกับจำเลย โจทก์ก็จะอ้างผู้นี้เป็นพยานให้การเอาผิดจำเลยอีกคนหนึ่งไม่ได้ ดังนั้น คำให้การของจำเลยจึงไม่น่าเชื่อถือ เพื่อตัดปัญหากฎหมายจึงห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน³

เดิมข้อห้ามมาตรา 232 มีความเห็นแตกต่างกันออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกเห็นว่า บทบัญญัติมาตรานี้ ห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่จำเลยสมัครใจเป็นพยานของฝ่ายตน คำให้การของจำเลยในฐานะพยาน ศาลย่อมนำมาใช้ได้ไม่ว่าในทางเป็นคุณหรือเป็นโทษกับตัวจำเลยเอง เนื่องจากความในมาตรา 233 ที่จำเลยมีสิทธิอ้างตนเป็นพยานได้ย่อมสนับสนุนแนวคิดนี้ โดยศาลสามารถนำคำให้การของจำเลยในฐานะพยานมาใช้ในการพิจารณาคดีได้ เพราะความตอนท้ายของมาตรา 233 ระบุถึงคำให้การที่อาจมีผลเสียกับฝ่ายจำเลยด้วยกันเอง ก็ไม่มีข้อห้ามที่ศาลจะรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน ส่วนแนวทางที่สอง เป็นไปตามแนวคำพิพากษาของศาลที่เห็นว่า การที่กฎหมายห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ข้อมหมายความร่วมมือ การห้ามโจทก์อ้างคำให้การของจำเลยที่ตอบคำถามค้านของโจทก์ที่เป็นผลร้ายต่อตัวจำเลยที่เป็นพยานด้วย⁴

เมื่อมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 เพิ่มเติมมาตรา 233 ความว่า “ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยาน คำเบิกความของจำเลยย่อมใช้ยันตัวจำเลยนั้นได้ และศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้” กรณี

² คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น.285-286.

³ ธานี สิงนาท, คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2562), น.324.

⁴ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 232.

ที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน โจทก์ คำเบิกความของจำเลยสามารถยืนยันเอาผิดจำเลยได้หรือไม่นั้น พิจารณาแล้วไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามมิให้รับฟัง หากจำเลยอ้างตนเองเป็นพยานแล้วคำให้การ นั้นขัดทอดหรือทำให้จำเลยคนอื่นได้รับความเสียหาย จำเลยสามารถชก้านได้ ดังนั้น คำให้การของ จำเลยสามารถรับฟังได้ อันเป็นการบัญญัติที่สอดคล้องกับแนวคิดแรก เพราะให้นำคำเบิกความของ จำเลยในฐานะพยานมาใช้ยืนยันจำเลยได้ คือ คำเบิกความของจำเลยอาจถูกใช้เป็นโทษกับตัวจำเลยเองได้

การที่กฎหมายห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานในคดีนั้น รวมไปถึงการห้ามโจทก์อ้างผู้ที่ร่วม กระทำความผิดในคดีเดียวกันแต่ไม่ได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วยหรือไม่ แนวคำพิพากษาส่วนใหญ่ เห็น ตรงกันว่ากรณีเช่นนี้ย่อมทำได้เพราะกฎหมายห้ามโจทก์อ้างจำเลยในคดีเดียวกันเป็นพยานฝ่ายโจทก์ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้ถูกฟ้อง โจทก์ย่อมอ้างเป็นพยานฝ่ายตนได้⁵

พยานที่เคยเป็นจำเลยร่วมซึ่งได้แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 232 เช่น ศาลฎีกาตัดสินไว้ คำพิพากษาฎีกาที่ 810-813/2540⁶ แม้คำให้การของ ส. ล. จ. และ ศ. ที่พาดพิงถึงจำเลยว่าได้ร่วมกับนาง ท. หรือ ป. จัดทำหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการเบิกค่ารักษาพยาบาลให้แก่บุคคลทั้งสี่ นั้น มีลักษณะเป็นการชกทอด แต่ก็มีไว้ว่าจะรับฟังไม่ได้เสียทีเดียว ทั้งบุคคลทั้งสี่ก็มีใช้จำเลยในคดีนี้จึง มีใช้การชกทอดจำเลยในคดีเดียวกัน โจทก์จึงอ้างบุคคลดังกล่าวมาเป็นพยานในคดีนี้ได้ และคำเบิก ความของบุคคลทั้งสี่ในฐานะพยาน ชั้นศาลก็ไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน เพราะพยานมา เบิกความด้วยตนเองโดยตรงต่อศาล หากใช้พยานบอกเล่าแต่อย่างใดไม่⁷

ปัญหาการอ้างบุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด ได้แก่ กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดถูกฟ้องเป็นจำเลยคนละคดี กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดถูกฟ้อง

⁵ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), น. 295.

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 810-813/2540 (เนติ.), น. 275-291 หมายถึง คำพิพากษาฎีกาที่จัดพิมพ์โดยเนติ บัณฑิตยสภา หน้า 275-291

⁷ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : โครงการ ตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 233.

ร่วมกับจำเลย แต่โจทก์ถอนฟ้องไป กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดถูกฟ้องร่วมกับจำเลย แต่ศาลแยกฟ้องไป เป็นอีกคดีหนึ่ง กรณีผู้ร่วมกระทำความผิดไม่ถูกฟ้องคดีต่อศาล และกรณีผู้ร่วมกระทำความผิดถูกพิพากษาลงโทษไปแล้ว ซึ่งใน 5 กรณีนี้ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่กรณี

การที่โจทก์อ้างคำให้การในชั้นสอบสวนของจำเลยจะเป็นกรณีที่โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานในคดีอาญาหรือไม่ และจะเป็นกรณีที่โจทก์แสวงหาพยานหลักฐานจากจำเลยด้วยหรือไม่ รวมถึงการอ้างคำให้การของจำเลยในคดีอื่นที่เป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกันหรือมีลักษณะเดียวกันนั้น จะนำคำให้การในคดีอื่นมาใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเอาผิดจำเลยในคดีนี้ได้หรือไม่

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการห้าม โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานกรณีจำเลยหลายคนในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการห้าม โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน
3. เพื่อศึกษาหลักห้าม โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการอ้างผู้กระทำความผิดร่วมกันเป็นพยาน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การอ้างบุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทำให้เกิดการกล่าวหาตนเอง หากโจทก์อ้างผู้ร่วมกระทำความผิดจะทำให้เกิดปัญหา ดังนั้น ไม่ควรรับฟังคำให้การของผู้ร่วมกระทำความผิดจนกว่าคดีของผู้นั้นจะถูกตัดสินหรือได้รับโทษไปแล้ว ควรวางหลักไว้ว่าหากจะอ้างผู้ร่วมกระทำความผิดมาเป็นพยาน ผู้นั้นจะต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษจนถึงที่สุดก่อน ห้ามทั้งการที่โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานเพื่อยืนยันเอาผิดกับตัวจำเลย กับกรณีที่โจทก์อ้างจำเลยคนหนึ่งมาเป็นพยาน โจทก์เพื่อยืนยันเอาผิดกับจำเลยอีกคนหนึ่ง ในคดีนั้นด้วย และควรจะไปถึงการห้ามโจทก์อ้างผู้ที่ร่วมกระทำความผิดในคดีเดียวกันแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องเป็นจำเลย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาถึงหลักการ เรื่องการห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทาง กฎหมายลักษณะพยานของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติ

1.5 วิธีดำเนินการ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้กำหนดวิธีการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documdentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ กฎหมายลักษณะพยาน หลักกฎหมายในต่างประเทศในเรื่องการห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน กฎระเบียบต่าง ๆ ประกอบกับหนังสือ ตำรา บทความ วารสารทางกฎหมาย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ โดยมุ่งศึกษาเนื้อหาของกฎหมาย สภาพปัญหาและมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานกรณีจำเลยหลายคนในคดีอาญา
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน
3. ทำให้ทราบถึงหลักห้ามโจทก์อ้างจำเลยเป็นพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาการอ้างผู้กระทำความผิดร่วมกันเป็นพยาน